

УДК 368.9
JEL classification: G220

ВОЛОХОВА Людмила Федорівна
канд. екон. наук, доц.,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: volokhova-lf@ukr.net
ЗАХАРЕНКО Владислав Валерійович
магістр 2 курсу,
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка
E-mail: z.vladislav@me.com

ЗНАЧЕННЯ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ ДЛЯ РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНОГО РИНКУ ОСОБИСТОГО СТРАХУВАННЯ

ВОЛОХОВА Людмила Федоровна
канд. экон. наук, доц.,
Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко
E-mail: volokhova-lf@ukr.net
ЗАХАРЕНКО Владислав Валериевич
магистр 2 курса,
Киевский национальный университет
имени Тараса Шевченко
E-mail: z.vladislav@me.com

ЗНАЧЕНИЕ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ ДЛЯ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО РЫНКА ЛИЧНОГО СТРАХОВАНИЯ

VOLOKHOVA Liudmyla
PhD in Economics, Associate Professor,
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: volokhova-lf@ukr.net
ZAKHARENKO Vladyslav
second year master's student
Taras Shevchenko National University of Kyiv
E-mail: z.vladislav@me.com

THE IMPACT OF THE EUROPEAN INTEGRATION PROCESSES ON THE DEVELOPMENT OF NATIONAL PRIVATE INSURANCE MARKET

Анотація. У статті проаналізовані процеси, що відбуваються в Україні внаслідок Євроінтеграції та розвиток національного ринку особистого страхування. Розглянута частка України у світовому страхуванні. Встановлена необхідність вдосконалення як страхових продуктів страховими компаніями, так і законодавства з боку держави. Виділені та запропоновані шляхи покращення ринку особистого страхування України на основі світового досвіду.

Особливу увагу в роботі приділено інвестиційному страхуванню, як різновиду накопичувального страхування життя, який може незабаром з'явитися і в Україні. Визначаються характерні ознаки інвестиційно-страхового продукту та наголошується на привабливості довгострокових інвестицій, що забезпечують більш високий інвестиційний прибуток. В роботі представлена економіко-математична модель щодо популяризації накопичувального страхування життя.

Ключові слова: страхування; євроінтеграція; особисте страхування; life-страхування; інвестиційне страхування; накопичувальне страхування; моделювання прибутковості портфелю фінансового інструменту

Аннотация. В статье проанализированы процессы, которые имеют место в Украине вследствие евроинтеграции и развития национального рынка личного страхования. Проанализирован удельный вес Украины в международном страховании. Обоснована необходимость совершенствования как страховых продуктов страховыми компаниями так и законодательства со стороны государства. Предложены пути перспективного развития рынка личного страхования Украины с учетом международного опыта.

Особое внимание в работе уделено инвестиционному страхованию как разновидности накопительного страхования жизни, который может в скором будущем успешно развиваться и в Украине. Определены характерные признаки инвестиционно-страхового продукта и делается акцент на привлекательности долгосрочных инвестиций, которые обеспечивают более высокую инвестиционную прибыль. В работе представлена экономико-математическая модель популяризации накопительного страхования жизни.

Ключевые слова: страхование; евроинтеграция; личное страхование; life-страхование; инвестиционное страхование; накопительное страхование; моделирование прибыльности портфеля финансового инструмента

Abstract. Present article analyses the processes taking place in Ukraine as a result of European integration and their impact on the development of national market of private insurance. It considers the share of Ukrainian insurance market in that of the world. The article stresses the necessity for improvements in both, insurance products by companies, and legislative base by the government. Relying on the leading world practices it distinguishes and proposes ways for further development of the Ukrainian insurance market.

The article pays special attention to the investment insurance as a kind of universal life insurance, which is likely to appear in Ukraine in the nearest future. It determines distinguishing features of investment insurance product and underlines the lucrative nature of long-term investments, which insure higher investment profit. The work presents an economic quantitative model of the popularization of universal life insurance.

Key words: insurance, European integration, private insurance, life insurance, investment insurance, universal insurance, modeling of financial tool profitability portfolio

Постановка проблеми

Необхідність особистого добровільного страхування зумовлюється як ризиковим характером відтворення робочої сили, так і підвищенням ступеню ризику життя у зв'язку з урбанізацією, погіршенням довкілля, а також зростанням питомої ваги людей похилого віку в загальній чисельності населення.

Це ускладнює захист особистих інтересів громадян з боку держави та за її рахунок і передбачає формування захисних механізмів шляхом перерозподілу індивідуальних доходів. Розглядаючи зарубіжний досвід у сфері особистого страхування, можна побачити, що в Україні розвиток даного ринку на багато років відстає, тому необхідно використовувати зарубіжний досвід для досягнення відповідного рівня, особливо це актуально в умовах того, що Україна прямує до Європейського рівня життя.

У найзагальнішому плані, особисте страхування можна визначити як галузь страхової діяльності, яка забезпечує страховий захист громадян або зміцнення досягнутого ними сімейного добробуту.

Особисте страхування невід'ємне від соціального страхування, насамперед у об'єктах страхового захисту громадян. Головна відмінність між ними – в джерелах формування страхових фондів: для соціального – це в основному кошти підприємств, установ, організацій, і лише незначною мірою – індивідуальні доходи, тоді як для особистого індивідуальні доходи є головним джерелом, а кошти підприємств, установ та організацій – тією мірою, якою особисте страхування є обов'язковим.

Необхідність особистого страхування зумовлена ризиковим характером відтворення робочої сили в умовах зростаючої напруги виробництва складними техніко-технологічними системами та в умовах погіршення довкілля. Все актуальнішою в розвинених країнах, зокрема в Україні, стає проблема матеріального забезпечення людей похилого віку, питома вага котрих у загальній чисельності населення неухильно зростає.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Серед вітчизняних учених, котрі досліджували зазначену проблематику – В.Д. Базилевич, О.Д. Вовчак, Т.А. Говорушко, М.С. Дворак, О.М. Залетов, О.Д. Заруба, М.Г. Кочубаєва, Е.М. Лібанова, Н.І. Машина, Д.А. Навроцький, С.С. Осадець, Р.В. Пікус та інші.

Зокрема, В.Д. Базилевич, С.С. Осадець, Р.В. Пікус розглядають проблеми становлення та функціонування страхового ринку, ролі держави та міжнародних страхових організацій у страховому бізнесі. Значна увага в їх роботах приділяється економіко-математичним моделям індивідуального та колективного ризиків, тривалості життя тощо. Е.М. Лібанова, Д.А. Навроцький та інші наголошують на фінансово-економічній парадигмі обов'язкового соціального пенсійного страхування та забезпечення, визначають умови розвитку особистого страхування. Т.А. Говорушко, М.С. Дворак, О.М. Залетов розглядають управління фінансовою діяльністю страхових компаній та можливість формування значних інвестиційних ресурсів щодо реалізації державної політики в сфері соціально-економічного захисту населення.

Вагомий внесок у дослідження актуальних проблем сучасного страхового ринку зробили і зарубіжні вчені: Л.Р. Андерсон, А.Д. Кейс, М.П. Кене, С.Л. Макгрегор, О.С. Мітчел, Д.П. Фокс, Т.П. Філіпсон, Х.М. Франг та інші.

Формування цілей дослідження

Метою роботи є розробка концептуальних засад моделі розвитку особистого страхування в Україні, використовуючи досвід європейських країн. **Відповідно до мети визначені завдання:**

– Дослідити економічну сутність та роль особистого страхування.

– Провести аналіз економічно – організаційних та правових аспектів функціонування особистого страхування.

– Виявити вплив євроінтеграційних процесів на розвиток особистого страхування.

– Запропонувати інноваційні канали реалізації страхових послуг в сфері особистого страхування на сучасному етапі ринкових перетворень в Україні.

Виклад основного матеріалу

Сучасний етап розвитку світової економіки й міжнародних відносин характеризується посиленням інтеграційних процесів, що призводять до формування спільних стандартів й у галузі страхування.

У той же час, входження України в міжнародну спільноту зокрема, виконання Угоди про партнерство і співпрацю між Україною і Європейським Союзом та підготовка вступу України до Всесвітньої організації торгівлі, здійснення широкої програми приватизації об'єктів державної власності, зміни в економічному механізмі управління державним сектором економіки, спрямовані на розширення самофінансування виробничих потреб, вимагають зміцнення ринкових відносин у системі страхового захисту.

Інтеграція України у сучасний європейський економічний та правовий простір передбачає адаптацію та гармонізацію національного законодавства з нормами й стандартами правової системи Європейського Союзу, що потребує формування розвинутого ринку страхування, сприяння економічній діяльності всіх ринкових суб'єктів, розширення правової бази, застосування методів впливу держави на страховий ринок, що відповідають європейським стандартам.

Страхування, особливо страхування життя, в сучасному суспільстві відіграє велику роль у функціонуванні економіки та підтримці життєвого рівня населення. Тому в країнах Західної Європи, США та Японії страхування життя – найпопулярніший вид, його частка на ринку – від 60 % до 90 %. Економічна роль особистого страхування полягає в тому, що страхові виплати за договорами особистого страхування зменшують витратну частину державного бюджету на соціальні програми, а грошові кошти, що акумулюються страховими компаніями, можуть стати джерелом значних довгострокових інвестицій в економіку держави.

В Україні це має особливе значення у зв'язку з кризою пенсійної системи і несприятливими демографічними тенденціями. В умовах дефіциту інвестиційних ресурсів, залучення за допомогою страхових технологій заощаджень населення може стати суттєвим елементом державної фінансової політики та сприяти зниженню зовнішніх запозичень [7, с. 177].

Страхування як метод управління ризиками сприяє захисту інтересів громадян, їх безпеки. Роль страхування особливо важлива в контексті економічних реформ, оскільки воно стимулює розвиток ринкових відносин та ділової активності, покращує інвестиційний клімат. Ступінь розвитку страхового ринку відображає можливості економічного зростання країни.

Розвиток страхового ринку гальмує недосконале, застаріле законодавство, неефективні, непрозорі, непередбачувані та вибіркові правила державного регулювання і нагляд. Заходів, що вживаються для фінансового оздоровлення страховиків, виведення з ринку тих страховиків, які не мають можливості найближчим часом покращити свій незадовільний фінансовий стан, не достатньо. На неналежному рівні забезпечуються потреби ринку в кваліфікованому персоналі, насамперед, страхових агентів, андеррайтерів, актуаріїв, страхових інженерів, страхових детективів. Через значний обсяг непокритих страхуванням ризиків у держави та в суспільстві бракує коштів на відшкодування шкоди або виникає необхідність використання коштів державного, місцевих бюджетів і суспільних фондів.

Загалом стратегія розвитку вітчизняного страхового ринку має передбачати поступову, помірно - динамічну його еволюцію в напрямі до моделі, що вже сформувалася у розвинених, передусім з огляду на євроінтеграційні наміри України, західноєвропейських країнах. Істотно вплинути на зміну напрямку і темпу цієї еволюції може тільки рішуче втручання держави шляхом уведення обґрунтованої і водночас суворої страхової політики.

При цьому під страховою політикою слід розуміти [5, с. 170]:

1. Частину економічної політики уряду, систему заходів, що проявляються у дієвому управлінні формуванням і використанням державних страхових фондів; виваженому впровадженні різновидів обов'язкового страхування; регулюванні діяльності, доходів і витрат учасників страхового ринку відповідно до цілей соціально-економічного розвитку країни; підготовці професійних спеціалістів; сприянні розвитку самострахування і взаємного страхування; забезпеченні інтеграції вітчизняного страхового ринку в європейський і світовий страхові ринки.

2. Науковообґрунтовану діяльність держави, спрямовану на своєчасне і повноцінне забезпечення страхового захисту шляхом формування страхових потреб і надання якісних страхових послуг, запобігання монополізму й дотримання добросовісної конкуренції на страховому ринку, підвищення ефективності функціонування страхових компаній і посередників.

Особливість теперішніх змін полягає у тому, що страховикам починають дозволяти інвестування. Особлива риса страхової галузі серед інших фінансових секторів – страхові резерви, які компанії накопичують із року в рік для виплати своїм клієнтам. Відповідно до Програми розвитку вітчизняного страхового ринку, їх дозволено інвестувати «у високорентабельні проекти з урахуванням їх пріоритетності за напрямками, визначеними Кабінетом Міністрів України».

Сфера застосування вільних «страхових грошей» розширена і може охоплювати всі галузі, де держава буде відчувати потребу у внутрішніх інвестиціях [9].

Посилення інтеграційних процесів, загальна тенденція євроінтеграції ставить питання щодо визначення ролі та місця ринку страхових послуг України на міжнародному рівні, приєднання його до загальносвітових тенденцій, до нових умов щодо рівня платоспроможності, достатності капіталу, можливостей вхідного перестрахування. Тому дослідження зазначених завдань є важливим.

У сучасних умовах господарювання в Україні попри низку економічних проблем досить гостро постали й питання соціального захисту населення, зокрема у сфері пенсійного забезпечення, медичного обслуговування та захисту при настанні різного роду нещасних випадків. Єдиним дієвим механізмом вирішення таких проблем є побудова ефективної системи державного соціального страхування та створення умов для розвитку добровільного особистого страхування [14, с. 1220].

Особисте страхування як один з сегментів вітчизняного страхового ринку через несприятливі ринкові умови, фінансову кризу та непослідовність реформ у соціальній сфері недостатньо розвинуте та не використовується як механізм вирішення соціальних проблем, які набули перманентного характеру: спад демографічних показників, інвалідність, хвороби, нещасні випадки, відсутність якісної медичної допомоги, потреба в соціальному захисті, матеріальна незабезпеченість людей похилого віку. Оцінюючи комплексно загрози та можливості ринку страхування особистих ризиків вважається, що ця сфера страхової діяльності в Україні має значний потенціал розвитку.

Необхідність особистого страхування зумовлена ризиковим характером відтворення робочої сили в умовах зростаючої насиченості виробництва складними техніко - технологічними системами та в умовах погіршення довкілля. Все актуальнішою в розвинених країнах, зокрема в Україні, стає проблема матеріального

забезпечення людей похилого віку, питома вага котрих у загальній чисельності населення неухильно зростає [13, с. 13-15].

Лідером глобального ринку страхування вже декілька років поспіль залишається США з часткою на ринку у 2016 році 28 відсотків. Другу і третю позицію займають Японія з часткою 14,2 % та Великобританія – 6,8 %, далі: Франція, Німеччина, Італія та Північна Корея[3].

Як свідчить дослідження європейський ринок перебуває на стадії незначного скорочення. Частка України є дуже мізерною, це може свідчити про те, що український страховий ринок має великий потенціал, але без підтримки з боку держави ми не зможемо конкурувати на глобальному рівні, що може призвести до збільшення частки страхування в іноземних страховиків.

Якщо розглянути розвиток страхового ринку в контексті страхування життя і ризикового страхування, то частка страхових премій зі страхування життя є більшою – 56,8 %. Найбільш розвинуте страхування життя в Люксембурзі з часткою 88,7 %, Гонконзі – 88,6 % та Ірландії – 83,8 %. Український ринок страхування життя на локальному рівні займає лише 7,9. За рівнем надходження страхових премій ті ж країни та регіон зберігають свої позиції [16, с. 390].

На ринку ризикового страхування, частка якого на глобальному рівні склала 43,2 %, ситуація дещо інша. Перше і друге місце зберігається за США і Японією, а третю позицію займає Німеччина з часткою 6,3 % (проти 34 % у США). Частка сегменту на локальному ринку в Україні складає 92,2 % (зростання на 4,2 %), більше показує Білорусія – 95 %.

Порівняємо ринок страхування України із странами ЄС (див. табл.1) .

Таблиця 1
Загальна характеристика страхових компаній в Україні та країнах ЄС

Україна	Роки				
	2012	2013	2014	2015	2016
Загальна к-сть СК	414	407	382	361	343
СК «life»	62	62	57	49	45
СК «non-life»	352	345	325	312	298
Німеччина					
Загальна к-сть СК	122	119	119	115	110
СК «life»	25	23	23	21	20
СК «non-life»	97	96	96	94	90
Франція					
Загальна к-сть СК	323	313	381	365	363
Нідерланди					
Загальна к-сть СК	330	317	272	243	236

Джерело: складено автором на основі [16].

Незначний ринок страхування життя проти ризикового страхування в Україні не може слугувати інвестиційним джерелом та ефективним механізмом соціального забезпечення населення, але тенденції показують, що ринок страхування життя набирає обертів, в першу чергу це пов'язано з проведенням пенсійної реформи в Україні.

Журнал Forbes опублікував найбільші страхові компанії світу у 2012 році, перші позиції зайняли Ping An Insurance Group, Allianz і AXA Group, також до рейтингу ввійшли: 30 компанія з США, 10 – Великобританії, 7 – Канади, 6 – Швейцарії. На жаль, українських страхових компаній серед 2000 не знайшлося.

Ринок розвивається швидкими темпами, що дає можливість стверджувати про покращення позиції на глобальному рівні, хоча на рейтинг це реального впливу не матиме. Важливим фактор розвитку

страхового ринку в Україні залишається проведення ефективного жорсткого регулювання ринку страхових послуг. Глобальна тенденція свідчить про посилення регулювання страхового та перестрахового бізнесів.

Частиною національного законодавства України щодо правового регулювання страхової діяльності є джерела міжнародного характеру, ратифіковані Верховною Радою України. Це дає змогу учасникам страхових правовідносин безпосередньо керуватись та застосовувати норми міжнародного права.

Директиви ЄС, які хоч і не є джерелом права у вузькому розумінні, проте на їх основі приймаються акти України. Зокрема це Директива 2000/26/ЄС Європейського Парламенту та Ради про наближення законів держав-членів щодо страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів та про внесення змін і доповнень до Директив Ради 73/239/ЄЕС та 88/357/ЄЕС (четверта Директива страхування відповідальності) від 16.05.2000 р.; Директива 2001/17/ЄС Європейського Парламенту та Ради про реорганізацію та ліквідацію страхових підприємств від 19.03.2001 р. [9].

Потреби суспільства в правовому регулюванні окремих правовідносин відображаються в правових засадах (принципах) загалом та засадах страхування зокрема. Принципи права пронизують усе страхове законодавство та відображають його найбільш суттєві особливості. Тому врахування загальних засад права є запорукою правильного розуміння і застосування норм страхового законодавства.

Зауважимо, що укладення договору страхування повинно базуватися на засаді найвищої довіри, яка у законодавстві багатьох країн закріплена на законодавчому рівні. Зокрема досить детально врегульовано право страховика розірвати договір у тому випадку, коли страхувальник не повідомив усю інформацію, необхідну страховику при прийнятті рішення щодо можливості укласти договір. Так, при страхуванні життя страхувальник зобов'язаний повідомити про свій стан здоров'я сьогодні та в минулому, про наявність фізичних недоліків та інших відомостей про стан здоров'я.

Доводиться констатувати, що засада найвищої довіри з боку страховика на сьогодні недостатньо розвинена. Справді, наскільки страхувальник може довіряти страховику, яким чином він може отримати інформацію, що дасть такій «довірі» реальне підґрунтя [8].

Процес інтеграції України в Європейське співтовариство неможливий без реформування правового інституту страхування, що вимагає встановлення відповідних принципів, на підставі яких здійснюється державне регулювання страхової діяльності в ЄЕС і в інших країнах з ринковою економікою.

У 1994 році органами нагляду за діяльністю у сфері страхування було створено Міжнародну асоціацію органів нагляду за страхуванням (IAIZ), а у 2003 році Україна стала її повноправним членом. Відповідно до статуту діяльність IAIZ передбачає розробку міжнародних принципів і стандартів страхування та управління у цій галузі, забезпечення підтримки та вивчення документів, що стосуються страхового нагляду.

Основним призначенням ключових засад страхування є наявність необхідних положень щодо ефективної роботи системи страхового нагляду в цих країнах. Вони, зокрема, повинні виступати основним орієнтиром для органів нагляду в усіх юрисдикціях, можуть бути доповнені залежно від спеціальних умов та особливостей ринків страхування, повинні допомагати органам нагляду виконувати функції на ринку страхування.

Таким чином, чільне місце в системі джерел правового регулювання страхування в Україні посідають засади права і, зокрема, специфічні галузеві засади. Вони постійно присутні у сфері регулювання страхування, в тому числі впливають на зміст інших джерел правового регулювання страхування.

Хоча на сьогоднішній день в ряді компаній призначено тимчасову адміністрацію, велика частка «кишенькових» компаній, компанії зі страхування життя не мають достатнього капіталу, фінансової міцності для проведення ефективної інвестиційної політики, до кінця не вирішено питання переведення страхових компаній на загальні умови оподаткування, рівень платоспроможного попиту населення дуже низький, відсутність обов'язкового медичного страхування, рівень корпоративного страхування низький, перевага ризикових видів страхування над накопичувальними, ці та багато інших проблем потребують негайного вирішення, виходячи із умов євроінтеграції.

Тому регулювання сьогодні повинно бути жорстким, що дасть можливість повною мірою запрацювати страховому ринку на благо економіки, а в перспективі і вийти на європейський рівень [12, 30–31]. Для забезпечення стабільності розвитку страхового ринку на підставі удосконалення системи правового забезпечення та системи регулювання, нагляду і контролю за діяльністю учасників страхового ринку необхідно:

- забезпечити подальшу адаптацію законодавства України у сфері страхування до законодавства Європейського Союзу;
- привести Закон України «Про страхування» у відповідність із Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
- сприяти захисту економічної конкуренції на страховому ринку для удосконалення умов його функціонування на конкурентних засадах;
- внести зміни до законодавства щодо розвитку довгострокового страхування життя, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення;
- розробити концептуальні підходи та сприяти прийняттю відповідних законів щодо участі страховиків в обов'язковому медичному страхуванні;
- запровадити стимулюючу податкову політику для розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення внесків з цих видів страхування на валові витрати юридичних осіб та удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб.

Особливу увагу слід звернути на інвестиційне страхування (unit-linked insurance) – різновид накопичувального страхування життя, що поширений в країнах з розвинутим фінансовим ринком і який може незабаром з'явитися, і в Україні. Проект нової редакції Закону України «Про страхування», прийняття якого очікується вже в поточному році, містить спеціальний розділ, присвячений цьому виду страхування.

Інвестиційне страхування передбачає укладення договорів накопичувального страхування життя, виплати за якими (повністю або частково) залежать від результатів інвестування внесків страхувальника. Розмір виплат за полісами unit-linked пов'язаний з вартістю часток (паїв) конкретного інвестиційного фонду (зовнішнього або внутрішнього, створеного страховиком) або динамікою певного індексу цінних паперів [17, с.248].

Важливою особливістю інвестиційного страхування є його гнучкість та прозорість щодо елементів загальної собівартості (страховий захист, витрати компанії, інвестиції). Це характерна ознака інвестиційно-страхового продукту.

В Україні вже сьогодні можна отримати гарантії свого накопичувального страхування мінімум з трьох сторін: держави, страхової компанії і компанії з перестраховання.

Держава веде активний моніторинг по діяльності страхової компанії, її інвестиційних інструментів, а також їх пропорційний розподіл. Страхова компанія здійснює розподіл ваших фінансових коштів за різними інвестиційними напрямками. Компанія-перестраховальник гарантує повернення ризикової частини вашого внеску на той випадок, якщо відбудеться якийсь

масштабний страховий випадок, наприклад, техногенна або природна катастрофа.

При укладанні договору програми накопичувального страхування життя, всім клієнтам надається гарантований дохід — дохід від інвестицій, який клієнт отримує обов'язково, незалежно від економічної ситуації в країні і незалежно від того, запрацює страхова компанія чи ні. Саме наявність такого гарантованого інвестиційного доходу приваблює багатьох людей, для яких важливо мати найвищі гарантії.

Інвестиційне страхування буде поштовхом для популяризації вкладення коштів у фінансові інструменти. Підтвердимо відповідними розрахунками вигоду для майбутнього вкладника вкладати кошти у фінансові інструменти, а не спрямовувати їх на депозитні рахунки [17, с.260].

Припустимо, у вкладника є 10000 гривень. Середня ставка за депозит по банкам України у 2016 році становила 19%. За 5 років за методом нарахування складних відсотків майбутня вартість буде становити:

$$FV = PV * (1 + i)^n \quad (3.1)$$

$$FV = 10000 * (1 + 0,19)^5 = 23863 \text{ грн.}$$

Відповідно прибуток клієнта від вкладення коштів на депозит буде дорівнювати: $23863 - 10000 = 13863$ гривні.

За умови інвестиційного страхування дотримаємось тих же вихідних даних, а також передбаченої безризикової ставки у розмірі 4%, яка визначена на законодавчому рівні як гарантований інвестиційний дохід використовуємо біноміальну модель для аналізу доходності портфелю інструментів. Біноміальна модель ціноутворення передбачає побудову траєкторій змінний, що лежать в основі ціни опціону, в певні моменти часу (дискретна модель). Це передбачає побудову біноміальної сітки (дерева) розмірністю, яка визначається числом кроків між моментом оцінки та експірації. Кожна вершина дерева (вузол сітки) представляє ціну базового активу у відповідний момент часу. Для побудови моделі необхідно розрахувати наступні показники [17, с.262]:

– Вірогідність збільшення ціни на акцію на ринку

$$p = \frac{e^{r \cdot t} - d}{u - d} \quad (3.2)$$

– На скільки буде зростати ціна акції

$$u = e^{\delta \cdot \sqrt{\Delta t}} \quad (3.3)$$

– На скільки буде знижуватись ціна акції

$$d = \frac{1}{u} \quad (3.4)$$

– Крок зростання ціни

$$S_n * u^n \quad (3.5)$$

– Крок падіння ціни

$$S_n * d^n, \text{ де} \quad (3.6)$$

– r – безризикова ставка (гарантований інвестиційний дохід встановлений на законодавчому рівні);

– t – період в місяцях;

– δ – доходність;

– S – ціна акції;

– n – місяць, за який рахується ціна акції.

Розрахуємо показники для побудови моделі (див. табл. 2).

Моделювання дозволяє у кінці року побачити всі можливі варіанти зміни ціна на акцію, визначити середню ціну, методом середньої арифметичної (середня ціна на кінець року за акцію буде становити 105,86 гривень). За умови, що у інвестора є 10000 гривень і одна акція коштує 30 гривень, то є можливість придбати

Таблиця 2
Показники для побудови дванадцятикрокової біноміальної моделі

Показник	Числове вираження	Позначення
Ціна акції	30 грн	S
Річна волатильність акції	19%	δ
Крок	місяць	t
Безризикова ставка	4%	r
$0,19 * \sqrt{t}$	1,21	u
$1/1,21$	0,83	d
$\frac{e^{0,04 \cdot 1} - 0,83}{1,21 - 0,83}$	0,55	p

Джерело: складено автором на основі [17, с.260-262]

333 акції. Вартість портфелю на кінець року буде становити: $333 * 105,86 = 35286,67$ гривень, а інвестиційний прибуток буде у розмірі: $35286,67 - 10000 = 25286,67$ гривень.

Отже, під час вкладання коштів на депозит на 5 років вкладник отримає накопичені кошти за рахунок відсотків 13863 гривень. Разом з тим, лише за один рік інвестор може отримати за допомогою інвестиційного страхування прибуток у розмірі 25286,67 гривень, що на 55% більше за депозитний вклад. Це дозволяє стверджувати, що інвестиційне страхування є економічно вигідним.

Таблиця 3
Дванадцятикрокова біноміальна модель оцінки пакету фінансових інструментів

Міс	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	249,09
11	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	244,21	101,91
10	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	201,82	99,92	69,61
9	-	-	-	-	-	-	-	-	-	166,80	97,96	68,24	282,00
8	-	-	-	-	-	-	-	-	137,85	80,96	56,40	233,06	228,49
7	-	-	-	-	-	-	-	113,92	66,91	46,61	192,61	188,83	185,13
6	-	-	-	-	-	-	94,15	55,29	38,52	159,18	156,06	153,00	150,00
5	-	-	-	-	-	77,81	54,21	37,77	156,06	153,00	150,00	24,87	24,37
4	-	-	-	-	64,31	53,15	37,03	153,00	150,00	24,88	24,38	23,89	23,42
3	-	-	-	53,15	43,92	36,30	150,00	24,89	24,39	23,90	23,43	22,96	22,50
2	-	-	43,92	36,30	30,00	24,90	24,40	23,91	23,44	22,97	22,51	22,06	21,62
1	-	36,30	30,00	24,90	20,67	17,15	16,81	16,47	16,14	15,82	15,51	15,20	14,89
0	30,00	24,90	20,67	17,15	14,24	11,82	9,81	8,14	6,76	5,61	4,65	3,86	3,21

Джерело: складено автором на основі [17, с.257-265]

Висновки та перспективи подальших досліджень

На сьогоднішній день особисте страхування знаходиться на стадії свого розвитку і є досить перспективним «продуктом» продажу страхових послуг новими та вже існуючими страховими компаніями.

Для досягнення результату страховим компаніям необхідно насамперед удосконалити свої послуги та підвищити довіру серед клієнтів, презентувати свою діяльність у сфері особистого страхування та за допомогою постійних клієнтів рекламувати її надійність серед споживачів.

Євроінтеграційні процеси за умов стабілізації економічних процесів в державі спонукатимуть до розвитку окремих видів страхування та популяризації їх серед населення.

Для реалізації інвестиційного страхування щодо укладення договорів накопичувального страхування життя, необхідно здійснити наступні кроки:

1. Створити законодавчі засади для впровадження інвестиційного страхування в Україні, зокрема, шляхом прийняття нової редакції Закону України «Про страхування», у якому передбачити розділ, присвячений «Інвестиційному страхуванню», та особливий порядок формування резервів і оподаткування доходів, що враховуватиме специфіку цього виду страхування.

2. Реалізувати заходи, спрямовані на посилення прозорості та підвищення ліквідності фондового ринку, появи на ньому нових фінансових інструментів для розміщення активів страхових

компаній та їх клієнтів, у тому числі, за полісами та планами інвестиційного страхування.

3. Ініціювати внесення змін у закон «Про інститути спільного інвестування», якими урегулювати питання інвестування коштів страхових компаній в ІСІ та їх цінні папери, передбачити можливість створення та діяльності в Україні спеціальних пайових «інвестиційно-страхових фондів».

4. Запровадити у практику діяльності фінансових установ сучасні стандарти і методики оцінки інвестиційних результатів та ефективні механізми захисту інтересів їх клієнтів.

5. Прискорити прийняття закону «Про систему рейтингування в Україні», який має максимально враховувати світовий досвід використання рейтингових оцінок на фінансовому ринку та регулювання рейтингової діяльності.

6. Розробити та впровадити нормативно-правову і методичну базу для інвестиційного страхування в Україні шляхом підготовки та прийняття відповідних рішень, положень, у тому числі, міжнародних стандартів та принципів інвестиційного страхування, пруденційного нагляду та регулювання професійної діяльності його учасників.

7. Передбачити інформаційне та кадрове забезпечення діяльності страхових компаній та компаній з управління активами, спрямованої на розвиток інвестиційно-страхового бізнесу та інвестиційної діяльності страхових компаній.

8. залучити спеціалістів державних органів, фахівців фінансових установ та незалежних експертів для розробки рекомендацій, формування узгоджених позицій та розробки нормативних і методичних матеріалів з питань впровадження інвестиційного страхування в Україні.

Список використаних джерел

1. Case, A. D. Economic Status and the Health in Childhood: The Origins of the Gradient / A.D. Case.// *The American Economic Review*. – 2008 – №92. – 1308–1334 с.

2. Fang, H. Sources of Advantageous Selection: Evidence from the Medigap Insurance Market / H. Frang, M. P. Keane // *Journal of Political Economy* – 2008 – №116

3. Insurance TOP – Страховий рейтинг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.insurancetop.com>.

4. Говорушко Т.А. Страховий ринок та проблеми його розвитку в економічній системі України / Т.А. Говорушко // *Економіка. Фінанси. Право*. – 2010. – № 8. – С. 22–24.

5. Євченко Ю.В. Страхування в країнах з ринковою економікою (використання світового досвіду в умовах України) [Текст]: дис. канд. екон. наук: 08.05.01 / Ю.В. Євченко; НАН України; Інститут світової економіки і міжнародних відносин. – К., 2000. – 235 с.

6. Лебединська Л.Д. Страхування як чинник фінансової стабілізації економіки / Л.Д. Лебединська, Ж.М. Ремньова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2006. – № 9. – С. 65–74.

7. Навроцький Д.А. Формування страхового ринку України [Текст]: дис. к-та. екон. наук: 08.04.01 / Д.А. Навроцький; Інститут економічного прогнозування НАН України. – К., 2005. – 188 с. : табл. – Бібліогр.: С. 172–180. – 188 с.

8. Нікітіна О. Добровільне особисте страхування: новинки сезону / О. Нікітіна – 2004. № 12. – [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua>.

9. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України [Електронний ресурс] – Режим доступу: www.kmu.gov.ua

10. Парнюк В. Про деякі актуальні питання розвитку страхування в Україні // *Економіка України* / В. Парнюк – 2005. – № 8. – С. 4–11.

11. Пікус Р.В. Розвиток страхового ринку в умовах глобалізації / Р.В. Пікус // *Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка* – 2011. – Вип. 126 – С. 15 – 18

12. Романенко Є. Ринок страхування: тенденції та проблеми / Є. Романенко // *Персонал*. – 2007. – № 1. – С. 30–37.

13. Силласте Г. Соціологія страхування / Г. Силласте // *Страховое ревью*. – 2002. – Август. – С. 13–21.

14. Славіна О.С. Добровільне особисте страхування: ризики та шанси / О.С. Славіна // *Економіка: проблеми теорії та практики: Зб. наук. праць: У 4 т.* – Дніпропетровськ, 2006. – Т. IV. – Вип. 218. – С. 1214–1220.

15. Соціальна захищеність населення України / О.Ф. Новікова, О.Г. Осауленко, І.В. Калачова та ін. – Донецьк; Київ: ІЕП НАН України, Держкомстат України, 2001. – 360 с.

16. Страховий ринок України: інформаційно-аналітичний щорічник. [текст] – К.: Альманах, 2016. – 390 с.

17. Тимофеева Т.В. Финансовая статистика: Учеб. пособие / Т.В.Тимофеева, А.А.Снатенков, Е.Р.Мендыбаева; Под. ред. Т.В.Тимофеевой. – М.: Финансы и статистика, 2006. – 480 с.

References

1. Case, A. D. Economic Status and the Health in Childhood: The Origins of the Gradient / A.D. Case.// *The American Economic Review*. – 2008 - №92. - 1308–1334 с.

2. Fang, H. Sources of Advantageous Selection: Evidence from the Medigap Insurance Market / H. Frang, M. P. Keane // *Journal of Political Economy* - 2008 - №116.

3. Insurance TOP – Straxovoy reytnyh [Elektronnyy resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.insurancetop.com>.

4. Hovorushko T.A. Straxovyy rynek ta problemy yoho rozvytku v ekonomichniy systemi Ukrayiny / T.A. Hovorushko // *Ekonomika. Finansy. Pravo*. – 2010. – № 8. – С. 22–24.

5. Yevchenko YU.V. Straxuvannya v krayinax z rynkovoyu ekonomikoyu (vykorystannya svitovoho dosvidu v umovax Ukrayiny) [Tekst]: dys. kand. ekon. nauk: 08.05.01 / YU.V. Yevchenko; NAN Ukrayiny; Instytut svitovoyi ekonomiky i mizhnarodnyx vidnosyn. – K., 2000. – 235 s.

6. Lebedyn's'ka L.D. Straxuvannya yak chynnyk finansovoyi stabilizatsiyi ekonomiky / L.D. Lebedyn's'ka, ZH.M. Remn'ova // *Aktual'ni problemy ekonomiky*. – 2006. – № 9. – С. 65–74.

7. Navrots'kyy D.A. Formuvannya straxovoho rynku Ukrayiny [Tekst]: dys. k-ta. ekon. nauk: 08.04.01 / D.A. Navrots'kyy; Instytut ekonomichnoho prohnouzuvannya NAN Ukrayiny. – K., 2005. – 188 s. : tabl. – Bibliogr.: S. 172–180. – 188 s.

8. Nikitina O. Dobrovil'ne osobyste straxuvannya: novynky sezonu / O. Nikitin – 2004. № 12. – [Elektronnyy resurs]. - Rezhym dostupu: <http://www.justinian.com.ua>.

9. Ofitsiyyny sayt Kabinetu Ministriv Ukrayiny [Elektronnyy resurs] – Rezhym dostupu: www.kmu.gov.ua

10. Parnyuk V. Pro deyaki aktual'ni pytannya rozvytku straxuvannya v Ukrayini // *Ekonomika Ukrayiny* / V. Parnyuk – 2005. – № 8. – С. 4–11.

11. Pikus R.V. Rozvytok straxovoho rynku v umovax hlobalizatsiyi / R.V. Pikus // *Visnyk Kyyv's'koho natsional'noho universytetu im. T. Shevchenka* – 2011. – Vyp. 126 – С. 15 – 18

12. Romanenko YE. Rynek straxuvannya: tendentsiyi ta problemy / YE. Romanenko // *Personal*. – 2007. – № 1. – С. 30–37.

13. Syllaste H. Sotsyolohyya straxovanyya / H. Syllaste // *Straxovoe revyu*. – 2002. – Avhust. – С. 13–21.

14. Slavina O.S. Dobrovil'ne osobyste straxuvannya: ryzyky ta shansy / O.S. Slavina // *Ekonomika: problemy teorii i praktyky: Zb. nauk. prats': U 4 t.* – Dnipropetrovs'k, 2006. – Т. IV. – Vyp. 218. – С. 1214–1220.

15. Sotsial'na zaxyshchenist' naseleण्या Ukrayiny / O.F. Novikova, O.H. Osaulenko, I.V. Kalachova ta in. – Donetsk; Kyiv: IEP NAN Ukrayiny, Derzhkomstat Ukrayiny, 2001. – 360 s.

16. Straxovyy rynek Ukrayiny: informatsiyno-analitychnyy shchorichnyk. [tekst] – K.: Al'manax, 2011. – 390 s.

17. Tymofeeva T.V. Fynansovaya statystyka: Ucheb. posobye / T.V.Tymofeeva, A.A.Snatenkov, E.R.Mendybaeva; Pod. red. T.V.Tymofeevoy. – M.: Fynansy y statystyka, 2006. – 480 s.